

6.5.2024

Dno HAKE 00/00.00.00/0000
Julkinen

Ulkoministeriö
kirjaamo.um@gov.fi

Lausuntopyynnön diaarinumero: **VN/36586/2023**

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle Suomen ja Yhdysvaltojen välillä tehdyn puolustusyhteistyösopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi ja siihen liittyviksi laeiksi

Satakunnan hyvinvointialue kiittää mahdollisuudesta lausuntoon

Hyvinvointialue tarkastelee lausunnossaan puolustusyhteistyösopimusta hyvinvointialueen sekä alueellisen varautumisen näkökulmasta. Sopimusta tarkastellessa avoimeksi jää kysymyksiä käytännön toteutukseen ja täytäntöönpanoon liittyen. Lausunnon keskeinen tarkennuksia edellyttävä asia on se mihin alueellisesti sitoudutaan vaikka sopimus koskee koko Suomea ja voidaanko sopimusasiakirjalla sopia asioista, joista on kotimaisessa toiminnassa säädöksillä säädetty?

Lausunto ja sen perustelut viittaavat monilta osin suojattuihin tietoihin ja tämä tulisi huomioida lausunnon käsittelyssä koska tekstissä mainitaan tai sivuutetaan sellaisia tietoja, joita julkiseen lausuntopalveluun ei tulisi kirjata. Esimerkiksi sairaala-apteekin sopimus puolustusvoimien kanssa ei ole julkista tietoa vaan leimattu TLIV.

Kappale 7.3 talousvaikutuksista toteaa, että *"Käytänteet tulevat muodostumaan vuosien varrella, eikä vielä voida antaa tarkempaa arviota siitä, kuinka suuria taloudellisia vaikutuksia sopimuksesta aiheutuu Puolustusvoimien toimintaan"*. Voidaan kuitenkin olettaa, että talousvaikutuksia syntyy myös muille yhdyspinnalla toimiville viranomaistoimijoille kuten pelastustoimi sekä terveydenhuolto (ml. ympäristöterveydenhuolto).

Kappale 7.4 henkilöstövaikutuksista toteaa, että sopimuksen ei arvioida vaikuttavan **merkittävästi** Puolustusvoimien, Rajavartiolaitoksen tai poliisin henkilöresursseihin. Voidaan kuitenkin olettaa, että varuskunta-alueilla valmiuden, varautumisen ja valvonnan osalta joudutaan tekemään lisätyötä ja resursointia. Näiden osalta suurin päävastuu kohdistuu varmastikin puolustusvoimien omaan turvallisuusorganisaatioon, mutta pelastustoimen ja terveydenhuollon roolit tulisi tässä yhteydessä tarkastella ja arvioida.

Yhteiskunnallisten vaikutusten kappaleessa (7.7) mainitaan matkaviestinkäytössä olevien taajuusalueiden kaluston yhteensovittamistoimenpiteiden riskinä laajat matkaviestiverkon häiriöt. Yhteensovittamisen toimenpiteiden kriteereissä tulee tarkastella häiriöiden vaikutukset hätäpuheluiden välittymiseen sekä huomioida korkean varautumisen viestijärjestelmä VIRVE2-siirtymään liittyvät verkkomuutokset ja toiminnan vaatimukset.

Kappale 7.8 ympäristövaikutuksissa toteaa "ympäristövaikutusten jäävän vähäisiksi". Vaikutuksiin tulee huomioida kohonnut maastopalojen riski ammuntoihin liittyen sekä arvioida näiden vaikutukset.

Artiklassa 5. todetaan "pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien suorittamiseen liittyvät vastuut ovat selvät ja käytännössä sovittu...". Tässä tulisi avata tarkemmin olettamusta "käytännössä sovittu puolustusvoimien kanssa". Kohteiden olemassaolo, varastointimäärät sekä varastointitavat tulee olla

selkeästi kuvattu ja sovittu tietojen välittymisen prosessi ja vastuut. Ajantasaisen tilannekuvan ylläpito saattaa muodostua haasteeksi niin pelastustoimen kuin alueellisen varautumisen näkökulmasta. Onko kiinteitä varastoja vai satama-tyylisiä juoksevia. Räjähdeiden osalta kiinteiden varastojen tiedot eivät niinkään ole haaste vaan erityisesti se kun näitä liikutellaan tai sijoitetaan väliaikaisesti jonnekin. Edellä mainittuja tietoja katsotaan tarvittavan erityisesti hyvinvointialueen toimijoiden näkökulmasta, joilla on keskeinen viranomaisvastuu mikäli kemikaaleihin tai räjähteisiin liittyen tapahtuu esimerkiksi onnettomuus.

Artiklan 5 kappaleen mukaan ”joukkojen tai siviilihenkilöstön jäsenet ja huollettavat voivat saada terveydenhuoltoa ja hammashoitoa, mukaan lukien sairaalahoito, samoilla ehdoilla kuin vastaanottajavaltion vastaava henkilökunta, mikäli joukoilla tai siviilihenkilöstöllä on sijaintipaikassaan puutteellinen terveydenhuolto tai hammashoito”. Tämä vaatii tarkennusta, tarkoitetaanko tällä nykyistä puolustusvoimien ja hyvinvointialueen välistä sopimusta terveyspalveluiden tuottamisesta. Tarkentaa tulee myöskin rekisterinpitäjyyteen liittyvät asiat. Samoin tulee tarkentaa mikäli ulkomaalaisten joukkojen henkilötietojen käsittelyyn tai potilastietojen kirjaamiseen liittyy erityisvaatimuksia.

Tämän lisäksi oikeus saada terveydenhuoltoa vaatii tarkempaa erittelyä ja tarkenteita terveydenhuoltoon kohdistuvien vaatimusten osalta. Nousevatko tietyt päivittäistoiminnan riskit ja tullaanko päivittäistoiminnan turvaamisessa tarvitsemaan lisäresursseja, joko pysyvästi tai esimerkiksi liittyen laajempaan harjoitustoimintaan? Nämä erityisesti liittyen terveydenhuollon ympärivuorokautisen päivystyksen ja ensihoidon osalta. Tuleeko päivystävässä sairaalassa olla erityisosaamista esim. kirurgian osalta. Sopimukset tuomat vaatimukset tulee eritellä tarkemmin ensihoidon palvelutasosuunnittelu huomioiden. Nykyiset hyvinvointialueiden palvelutasot on suunniteltu nykyiset riskit huomioiden ja joukkojen laaja oleskelu, liikkuminen ja erityisesti harjoittelu tuo mahdollisia uusia riskisoluja.

Sopimuksessa tulee tarkasti määritellä yhdyspinnat terveydenhuollon toimintoihin ja erityisesti yhdyshenkilöt ja tiedonvälityksen kanavat organisaatioiden välille. Samoin tulee sopia lääkinnällisten tilanteiden yhdyspinnat ja johtosuhteet sotilasorganisaation ja hyvinvointialueen välille.

Sopimuksessa tulee myös tarkentaa edellyttääkö Yhdysvallat tiettyä toimintavalmiusaikaa ja toiminnan tasoa hyvinvointialueen ensihoitojärjestelmältä mikäli Yhdysvaltain kansalaisia on pysyvästi alueella.

Tuleeko terveydenhuollon ja erityisesti ensihoidon osalta lisävaatimuksia mm. CBRNE osaamisen osalta. Tuleeko varautumisvelvoite lisääntymään vasta-aineiden osalta? Onko tämä mahdollinen vasta-aineiden hankinta, käytön osaaminen ja säilytys määritelty vastuiden osalta. Tuleeko sopimuksen myötä välittömiä vaikutuksia mm. saatavilla olevien verituoitteiden määrään tai esim. CBRNE diagnostiikan osalta?

Mikäli sopimus lisää koulutuksellista tarvetta esimerkiksi terveydenhuollon ja pelastuksen osalta tulee koulutus ja sen vastuutaho kirjata auki. Samoin mikäli sopimuksella on vaikutusta kielitatarvaatimuksiin tai turvallisuusselvityksiin, tulee nämä mainita.

Artiklan 5 kappaleen mukaan ”joukkojen tai siviilihenkilöstön jäsenet ja huollettavat voivat saada terveydenhuoltoa ja hammashoitoa, mukaan lukien sairaalahoito, samoilla ehdoilla kuin

vastaanottajavaltion vastaava henkilökunta, mikäli joukoilla tai siviilihenkilöstöllä on sijaintipaikassaan puutteellinen terveydenhuolto tai hammashoito. Useissa näissä Nato SOFAn määräyksissä lähtökohtana on, että vastaanottajavaltio antaa lähettäjävaltiolle tukea samoilla ehdoilla kuin se tarjoaa sitä vastaavalle omalle henkilöstölleen. Artiklan 3 kohdan mukaan siltä osin kuin kyse ei ole 2 kohdassa tarkoitettusta logistisesta tuesta USA:n joukot, USA:n sopimustoimittajat ja suomalaiset sopimustoimittajat maksavat kohtuulliset kulut sopimuksen mukaisen toiminnan yhteydessä pyydetystä ja saadusta logistisesta tuesta. Tältä osin Suomi myöntää USA:n joukoille, USA:n sopimustoimittajille ja suomalaisille sopimustoimittajille vähintään yhtä edullisen kohtelun kuin Suomen puolustusvoimille, yhteisesti sovittuja menettelyjä noudattaen ja sopimuksen 16 artiklan mukaisesti ilman veroja, maksuja ja vastaavia kuluja.”

Edellä mainittu ”yhtä edullinen kohtelu” ei hyvinvointialueen näkökulmasta kata omavastuuta nykyisellään. Samaan artiklan kohtaan liittyen tulee tarkastella Yhdysvaltain joukkojen mahdollisesti tarvitsemien lääkkeiden myynti ja toimitus. Hyvinvointialueen sairaala-apteekilla on sopimus puolustusvoimien kanssa, jonka puitteissa hyvinvointialue myy lääkkeitä puolustusvoimille kilpailutetuin tarjoushinnoin. Menettelyssä ongelmana on se, että hyvinvointialue ei saa katettua edes omia kustannuksiaan hallinnon, logistiikan, varastoinnin ym. osalta. Laajennetaanko nykyistä toimintaa puolustusvoimien kanssa vai tuleeeko hyvinvointialueelle sopimuskumppani yhdysvaltojen joukkojen osalta?

Sopimuksessa tulee määritellä kuinka toimitaan mikäli syntyy tarve toimittaa lääkkeitä Yhdysvaltain joukoille. Tulee määritellä minne lääkkeet toimitetaan ja keiden välillä kauppa solmitaan. Nykyisen lainsäädännön puitteissa myyminen suoraan Yhdysvaltain joukoille sairaala-apteekista ei liene mahdollista. Sopia tulee lääkkeiden toimittamisesta ja mahdollisesta varastoinnista. Sopimuksessa tulee aukikirjata lääkkeisiin liittyvät vastuutahot ja määritellä Sotilaslääketieteen keskuksen ja sairaala-apteekin roolit.

Lääkkeisiin liityvissä tarkenteissa tulee huomioida myös mahdollinen lisäresurssin tarve aihe on, että mikäli sairaala-apteekki toimittaa vaikka sitten Suomen puolustusvoimien kautta lääkkeitä USA:n joukoille ja joukkomäärät ovat suuria.

Lääkkeiden riittävyyden osalta on kirjattu seuraavasti :”Puolustusyhteistyösopimuksen 8 artiklan 1 kohdan mukaan Suomi pyrkii parhaan kykynsä mukaan antamaan USA:n joukoille pyydettyä logistista tukea sopimuksen mukaista toimintaa varten. Logistisen tuen antamisessa otetaan huomioon Suomen kansalliset vaatimukset ja käytettävissä olevat voimavarat.” Sopimuksessa tulee tarkasti aukikirjoittaa, että mihin sopimus konkreettisesti velvoittaa mikäli jotakin tarvittua lääkettä ei ole saatavilla. Onko lääkkeitä pakko toimittaa esim.velvoitevarastosta.

Keskeistä sopimuksen sisällössä alueellisen varautumisen osalta on tiedonsaanti alueella liikkuvista, toimintaan osallistuvista tai pidempiaikaisesti oleskelevista joukoista sekä heihin liittyvästä kalustosta ja muusta materiaalista. Hyvinvointialueen ja alueellisen varautumisen näkökulmasta jo väestöpohjan selkeä lisä tulee olla hyvinvointialueen viranomaistoimintojen varautumisen käytettävissä.

Sopimuksen täytäntöönpano ja jalkauttaminen sekä näiden vaikutukset toimintaan tulee huomioida erityisesti alueellisessa toiminnassa sekä uusissa rakenteissa kuten yhteistyöalueiden sotevalmiuskeskukset ja pelastustoimen johtokeskukset.

Lisähuomiona mainitaan, että mikäli sopimus tulee jatkossa vaikuttamaan pelastuksen ja ensihoidon palvelutasopäätöksiin sisältöihin ja riskisolujen tarkenteisiin tulee harkita näiden asiakirjojen suojaaminen.

Satakunnan hyvinvointialue
Kirsi Varhila
Hyvinvointialuejohtaja